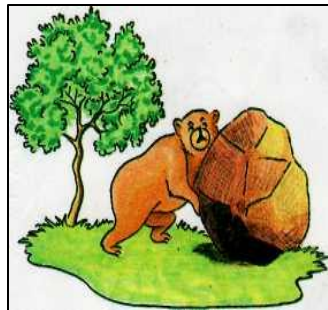




# Фигыльләр



тәгәрәтә



шакый



өрә



тибә



елый



көлә



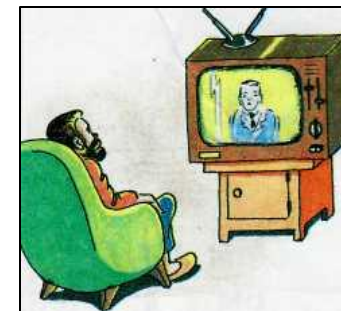
казый



йөзә



тыңлый



карый



төшә



менә



бии



эчә



юына

# ФИГЫЛЬ (глагол)

Нишли? нишләде? нишлэгән?  
нишләр? нишлэячэк?

*Бара, барды, барган, барыр, барачак*

фигыль **барлык** һәм **юклык формасында** килә  
(глагол имеет два аспекта:  
**положительный и отрицательный**)

*бар – барма (иди – не иди)*

*кил – килмә (приходи – не приходи)*

# Б О Е Р Ы К    Ф И Г Ы Л Ь

**Боерык**    **фигыль** боеру    яисә эш    кушуну,  
өндәүне    белдерә.    Интонация,    кисәкчәләр  
ярдәмендә,    боеру мәгънәсе йомшартылып,  
киңәш итү,    үтенү, сорау,    ялвару    кебек  
төсмерләр белдерелергә мөмкин.    **Боерык**    **фигыль**  
заман белән төрләнми, зат-сан белән төрләнә. Ул  
жөмләдә **хәбәр** була.

Мәсәлән:

**И сабыйлар, эшләгез сез, иң мөкатдәс нәрсә -  
эш. (Г.Тукай)**

# Боерык фигыльнең зат-сан белән төрләнеше

**Эшлә** – боерык фигыль, барлыкта.

**Зат**

**Берлек сан**

I

-

II

Син эшлә

III

Ул эшлә-**сен**

**Зат**

**Күплек сан**

I

-

II

Сез эшлә-**гез**

III

Алар эшлә-**сен- нәр**

# Заман

Марат китап укый.

**Хэзерге заман**

-а/-ә, -ый/-и

Марат китап укыган.

Марат китап укыды.

**Үткән заман**

-ган/-гән, -кан/-кән  
-ды/-де, -ты/-те

Марат китап укыячак.

Марат китап укыр.

**Киләчәк заман**

-ачак/-әчәк, -ячак/-ячәк  
-ыр/-ер, -ар/-әр, -р

ЭШ, ХЭРЭЖЭТНЭН  
БУЛУ, БУЛМАВЫН  
БЕЛДЕРЭ

# Х И К Э Я Ф И Г Ы Л Ъ

**Хэзерге  
заман**

- а
- э
- ЫЙ
- и

**Үткэн  
заман**

Билгеле  
үткэн  
заман

- ды
- де
- ты
- те

Билгесез  
үткэн  
заман

- ган
- гэн
- кан
- кэн

**Килэчэк  
заман**

Билгеле  
килэчэк  
заман

- ар
- эр
- ыр
- ер
- р

Билгесез  
килэчэк  
заман

- ачак
- эчэк
- ячак
- ячэк

# Хэзерге заман хикэя фигыль

**-а/ -ә, -ЫЙ/ -И**

*бар-а, кил-ә*

*аш(а)-ый, эшл(ә)-и*



# Хэзерге заман хикэя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше

Зат	Берлек сан	Күплек сан
I зат	Мин бар- <b>а</b> -м	Без бар- <b>а</b> -быз
II зат	Син бар- <b>а</b> -сың	Сез бар- <b>а</b> -сыз
III зат	Ул бар- <b>а</b>	Алар бар- <b>а</b> -лар

Зат	Берлек сан	Күплек сан
I зат	Мин кил- <b>ә</b> -м	Без кил- <b>ә</b> -без
II зат	Син кил- <b>ә</b> -сең	Сез кил- <b>ә</b> -сез
III зат	Ул кил- <b>ә</b>	Алар кил- <b>ә</b> -ләр

# Үткән заман хикәя фигыль

**Билгеле**  
**үткән заман**  
**Нишләде?**

**барды, кайтты**  
**сөйләде, китте**

**Билгесез**  
**үткән заман**  
**Нишлэгән?**

**барган, кайткан**  
**сөйлэгән, киткән**

# Үткэн заман хикэя фигыльнен зат-сан белэн төрлөнеше

Зат (лицо)	Берлек сан (единственное число)	Күплек сан (множественное число)
I зат	Мин эшлэ- <b>де</b> -м	Без эшлэ- <b>де</b> -к
II зат	Син эшлэ- <b>де</b> -ң	Сез эшлэ- <b>де</b> -гез
III зат	Ул эшлэ- <b>де</b>	Алар эшлэ- <b>де</b> -лэр

# Үткән заман хикәя фигыльнен зат-сан белән төрләнеше

Зат (лицо)	Берлек сан (единственное число)	Күплек сан (множественное число)
I зат	Мин эшлә- <del>гән</del> -мен	Без эшлә- <del>гән</del> -без
II зат	Син эшлә- <del>гән</del> -сең	Сез эшлә- <del>гән</del> -сез
III зат	Ул эшлә- <del>гән</del>	Алар эшлә- <del>гән</del> -нәр

**Эйт – эйтер, эйтэчэк** – билгеле һәм

билгесез килэчэк заман хикэя фигыль.

<b>Зат</b>	<b>Берлек сан</b> <i>(единственное число)</i>
I	Мин эйт- <b>ер</b> -мен, эйт- <b>эчэк</b> -мен
II	Син эйт- <b>ер</b> -сең, эйт- <b>эчэк</b> -сең
III	Ул эйт- <b>ер</b> эйт- <b>эчэк</b>

<b>Зат</b>	<b>Күплек сан</b> <i>(множественное число)</i>
I	Без эйт- <b>ер</b> -без, эйт- <b>эчэк</b> -без
II	Сез эйт- <b>ер</b> -сез, эйт- <b>эчэк</b> -сез
III	Алар эйт- <b>ер</b> -лэр, эйт- <b>эчэк</b> -лэр

**Кара – карар, караячак – билгеле һәм билгесез киләчәк заман хикәя фигыль.**

**Зат**

**Берлек сан** *(единственное число)*

I

Мин кара-**р-МЫН**, кары-**ячак-МЫН**

II

Син кара-**р-СЫҢ**, кары-**ячак-СЫҢ**

III

Ул кара-**р** кары-**ячак**

**Зат**

**Күплек сан** *(множественное число)*

I

Без кара-**р-БЫЗ**, кары-**ячак-БЫЗ**

II

Сез кара-**р-СЫЗ**, кары-**ячак-СЫЗ**

III

Алар кара-**р-ЛАР**, кары-**ячак-ЛАР**

# ФИГЫЛЬ

Белдерә	Соравы	Формасы	Заманы
-Эшне	<b>Нишли?</b>	-Барлыкта	-Хәзерге
-Хәлне	<b>Нишләде?</b>	-Юклыкта	-Үткән
-Хәрәкәтне	<b>Нишләгән?</b> <b>Нишләячәк?</b> <b>Нишләр?</b>	<b>(-ма/-мә)</b>	-Киләчәк

Зат	Берлек сан	Күплек сан
I	<b>-мын/ -мен, -м</b>	<b>-быз/ -без</b>
II	<b>-сың/ -сең</b>	<b>-сыз/ -сез</b>
III	<b>-</b>	<b>-лар/ -ләр, -нар/ -нәр</b>

**Афэрин!!!**

